

дії правового режиму воєнного стану можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [9].

Загалом, можна стверджувати, що заходи воєнного стану не вплинули критично на можливість реалізації конституційних прав українців і більшою мірою стосувалися посилення оборонних можливостей Збройних сил та інших підрозділів сектору оборони. Було проведено певну роботу з передислокації, скорочення термінів бойового злягодження, доукомплектування за рахунок резервів першої черги, поставок озброєння.

Саме в цей період, в умовах оголошення воєнного стану, на територіях на яких розповсюджувався відповідний правовий режим, пріоритету набула наведена вище норма ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що наділяє військово командування правом тимчасового обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Після закінчення строку дії воєнного стану потреба врегулювання особливого правового режиму біля лінії

зіткнення з проросійськими бойовиками й уникнення не виправданих обмежень постала з попередньою гостротою.

Зокрема, запобіганню порушення права на мирні зібрання було присвячене й згадане вище дослідження під назвою «Правозахисний експеримент», яке здійснювали активісти та правозахисники в Маріуполі. Учасники семінару «Свобода мирних зібрань у сірій прифронтовій зоні», який був організований Благодійним фондом «Восток-SOS» та Democracy Reporting International, розповіли, що саме «просити дозволу» провести мітинг доводиться і в низці інших населених пунктів Донецької області [7].

І хоча представники громадського сектору нерідко погоджуються з практичною необхідністю частини вищезгаданих «режимних обмежень», яка стосується мирних зібрань, наприклад, завершувати масові збори людей до 20.00 у безпосередній близькості з фронтом, що виглядає більш ніж логічно, оскільки обстріли найчастіше відбуваються саме ввечері, доходимо єдиного висновку, що без належної правової регламентації таких особливостей неможливо повною мірою забезпечити дотримання конституційних прав і свобод наших співвітчизників на території проведення операції Об'єднаних сил та водночас, що є найголовнішим, зберегти їхнє життя, здоров'я та публічний порядок у місцях їх мешкання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 39.
2. Мельник Р.С. Обмеження права на свободу мирних зібрань: сутність та умови реалізації. URL: <http://aplaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-13-2015/item/484-obmezhenia-prava-na-svobodu-myrynykh-zibrannya-sutnist-ta-umovy-realizatsii>
3. Безпалова О.І. Дотримання прав людини під час охорони публічного порядку у ході проведення Операції об'єднаних сил. URL: univd.edu.ua/science-issue/issue/3064
4. URL: <https://juristoff.com/resyrsi/kz/konstitutsiya-ukrajini/rozdil-2-prava-svobodi-ta-obov-yazki-lyudini-i-gromadyanina/10992-stattya-39-konstitutsiya-ukrajini-2013-statti-konstituciji-ukrajini>
5. Свобода мирних зібрань в Україні: пошук оптимальної моделі регулювання / підготовлено Р. Куйбідю, М. Середюю, О. Трубенковою. URL: http://pravo.org.ua/img/zstored/files/myrni_zibrannia_v_Ukraini.pdf.
6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
7. Стодоля Д. Свобода прифронтових зібрань: Маріуполь. URL: <https://www.nihilist.li/2018/05/30/svoboda-prifrontovih-zibrannya-mariupol/>
8. Неоприлюднення актів про припинення АТО створює невизначеність щодо можливості застосування багатьох законів. URL: http://pravo.org.ua/ua/review/points/may_points/
9. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 26 листопада 2018 року № 393/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/2018>.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/39>

МИТНИЙ ІНТЕРЕС ЯК МЕТОД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

CUSTOM INTEREST AS A METHOD OF PROVIDING CUSTOMS POLICY OF THE STATE

Параниця С.П., к.ю.н., доцент, заступник начальника кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Університет державної фіскальної служби України

Починюк В.Ю., магістр кафедри адміністративного права
і процесу та митної безпеки
Університет державної фіскальної служби України

Стаття присвячена особливостям митних інтересів як методу забезпечення митної політики держави. Узагальнено та поглиблено теоретичні підходи до забезпечення митної політики, яка, у свою чергу, захищала б митні інтереси через надання взаємної адміністративної допомоги в митній сфері з метою протидії митним правопорушенням та їх запобіганню.

Досліджене формування ефективного розвитку податкової та митної системи є складним і багатогранним питанням, яке потребує вивчення численних взаємопов'язаних проблем, оскільки сучасний європейський напрям України, зокрема і зазначених сфер, має бути нормативно врегульованим, інформаційним і соціально орієнтованим. Проведено аналіз динамічних змін, що мають місце у природі та суспільстві, спонукають до переосмислення теоретичних підходів до сутності процесів, явищ і категорій, їхніх причинно-наслідкових зв'язків і відносин. Установлено, що терміни «митна політика», «митний інтерес» формують зміст забезпечення митної

політики та її регуляторної ролі щодо митного інтересу як методу дослідження регуляторного впливу законодавчо-нормативних документів у зазначеній сфері.

Охарактеризовано такі механізми: митно-тарифний, контрольно-економічний, організаційно-правовий, інформаційно-технологічний і адміністративно-політичний. У межах нормативно-правової бази головним інструментом митної політики щодо забезпечення митних інтересів держави є митна справа. Водночас це важливий аспект, що потребує додаткового розкриття для розуміння загальної конструкції важелів і механізмів забезпечення митних інтересів держави. Визначено, що за реалізацію митної політики стратегічна невизначеність його місця в інституційному середовищі держави, постійні політичні звинувачення в корумпованості, колізії законодавства формують негативний імідж усієї митної системи в суспільстві, дискредитують працівників митних органів і не сприяють вирішенню поставлених завдань та повноцінному захисту митних інтересів, а також зумовлюють постійні спроби звузати права митних органів. Сформульовано пропозиції з комплексного вирішення проблем забезпечення митних інтересів України, спрямовані на підвищення ефективності здійснення державної митної справи.

Ключові слова: митна політика, митні інтереси, митні правовідносини, зовнішньоекономічна діяльність, інструменти забезпечення митних інтересів.

The article is devoted to the peculiarities of customs interests as a method of ensuring the customs policy of the state. Generalized and deepened theoretical approaches to the provision of customs policy, which in turn would protect the customs interests by providing mutual administrative assistance in the customs sphere for the purpose of counteracting and preventing customs offenses.

The formation of the effective development of the tax and customs system is an intricate and multifaceted issue that requires the study of numerous interrelated problems, since the modern European direction of Ukraine, including those areas, should be regulated, informational and socially oriented. The analysis of the dynamic changes taking place in nature and society, leads to a rethinking of theoretical approaches to the essence of processes, phenomena and categories, their causal relationships and relationships. It has been established that the terms "customs policy", "customs interest" form the content of the provision of customs policy and its regulatory role with regard to customs interest as a method, the study of regulatory influence of legislative and regulatory documents in this area.

Mechanisms are characterized: customs-tariff, control-economic, organizational-legal, informational-technological, and administrative-political. Within the framework of the regulatory framework, the main instrument of the customs policy to ensure the customs interests of the state is a customs matter. At the same time, this aspect is important and requires additional disclosure to understand the overall design of the levers and mechanisms for ensuring the customs interests of the state. It is determined that for the implementation of customs policy; strategic uncertainty of its place in the institutional environment of the state; persistent political accusations of corruption; the conflicts of legislation form a negative image of the entire customs system in the society, discredited customs officials and do not contribute to the solution of the tasks and the full protection of customs interests, as well as the constant attempts to narrow the rights of customs authorities. A comprehensive solution to the problems of ensuring the customs interests of Ukraine, aimed at improving the efficiency of the implementation of the state customs business, has been formed.

Key words: customs policy, customs interests, customs relations, foreign economic activity, tools for ensuring customs interests.

Постановка проблеми. Важливе місце у стабілізації державних фінансів і забезпеченні стабільності макрофінансового середовища посідає митна політика та практика. Стратегічна мета функціонування митних органів повинна полягати в сприянні розвитку зовнішньої торгівлі, оптимальним інструментом для досягнення якої є взаємодія митниці та бізнесу. Гарантування митної безпеки держави є одним із головних завдань Державної фіскальної служби України. Митний кодекс України визначає митну безпеку як стан захищеності митних інтересів держави, а митні інтереси – як національні інтереси держави, забезпечення та реалізація яких досягаються шляхом здійснення державної митної справи [1]. У даному акті містяться юридичні механізми, які повинні забезпечити прискорення товарообміну між країнами. Незважаючи на новий законодавчий підхід до діяльності митних органів, фактичного переходу від їхньої конфронтації із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності до плідної взаємодії не спостерігається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відносини в галузі митної справи досліджували у своїх працях такі українські та закордонні науковці, як: С. Додін, С. Ківалов, П. Пашко, Д. Приймаченко, М. Шульга, М. Цвік, А. Піголкин, Ю. Битяк, В. Гаращук, В. Зуй, В. Авер'янов, Т. Письмаченко й інші.

Мета статті – зробити аналіз термінів «митна політика», «митний інтерес», визначити зміст і значущість забезпечення митної політики та її регуляторної ролі щодо митного інтересу як методу дослідження регуляторного впливу законодавчо-нормативних документів у зазначеній сфері.

Вклад основного матеріалу дослідження. У митних правовідносинах кожний з учасників має власні інтереси. У митного органу це інтереси, зумовлені державою: наповнення скарбниці коштом стягнутих митних платежів; охорона державної та громадської безпеки; дотримання економічних інтересів. Суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності зацікавлений в якнайшвидшому проходженні митних формальностей, мінімізації обсягу митних платежів, оперативному випуску товарів, що переміщуються через митний кордон. Тим часом збереження бюджетноут-

ворювальних функцій митної системи не суперечить максимальному сприянню учасникам зовнішньоторговельної діяльності й адаптації вітчизняних митних правил до міжнародних норм.

Домінування в митному праві публічних інтересів не повинно означати ігнорування інтересів осіб, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон, обмеження їхніх прав, недостатнє задоволення їхніх законних потреб. Навпаки, прагнення держави до оптимізації співвідношення приватних і публічних інтересів у галузі митної справи приведе до збільшення кількості суб'єктів зовнішньої торгівлі, активізації міжнародного товарообігу, зміцнення економіки країни. Об'єктом митної безпеки, тобто тим, на захист чого вона спрямована, є митні інтереси держави.

Основною економічною функцією держави є захист власних економічних інтересів і забезпечення економічної безпеки, має формуватися загальна економічна політика держави, яка залежно від вищезгаданих сфер застосування об'єднує відповідно внутрішню та зовнішню складові частини.

Формування митної політики передбачає необхідність урахування двох важливих підходів її формування: фритредерства та протекціонізму. Якщо перший – політика вільної торгівлі, за якої митні органи виконують здебільшого реєстраційні функції та не стягують експортні й імпорتنі мита, не встановлюють також обмеження на зовнішньоторговельний обіг, то другий, навпаки, – спрямований на захист власної промисловості та власного товаровиробника від закордонних конкурентів на внутрішньому ринку. Для протекціонізму характерні високі митні тарифи й обмеження імпорту. Отже, для забезпечення митної політики, яка, у свою чергу, захищала б митні інтереси через надання взаємної адміністративної допомоги в митній сфері з метою протидії митним правопорушенням та їх запобіганню, необхідно створити якісне управління митницею у сфері забезпечення митних інтересів та безпеки для збільшення надходжень до бюджету.

Проте неврахування системних суперечностей, наявних у митній сфері, та подальша політична реформація

інституції без концептуальної основи є прямим чинником загрози митній та національній безпеці України.

Згідно зі ст. 5 Митного кодексу України [1], державна митна політика – це система принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та гарантування митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України, її інтеграції до світової економіки. Усі зазначені напрями діяльності належать до сфери компетенції Державної фіскальної служби України (далі – ДФСУ), яка реалізує державну політику в галузі державної митної справи [2].

Отже, ДФСУ – головний центральний орган виконавчої влади, який управляє зовнішньоторговельною безпекою держави (далі – ЗТБД). У сучасних умовах реформування державного управління в частині спрощення митних процедур і переходу України на міжнародні стандарти здійснення митної справи можна виокремити такі механізми: митно-тарифний, контрольно-економічний, організаційно-правовий, інформаційно-технологічний і адміністративно-політичний.

Стисло охарактеризуємо кожний із цих механізмів окремо.

Митно-тарифний механізм державного управління ЗТБД фактично є похідним від митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності держави, ключовими елементами якого є: код товару, згідно з УКТ ЗЕД, країна походження товару, митна вартість товару, митний тариф. Отже, основні методи в контексті цього механізму державного управління полягають у законності, достовірності й оперативності визначення коду УКТ ЗЕД, країни походження, митної вартості та ставки митного тарифу на товари, які переміщуються через митний кордон України. Контрольно-економічний механізм передбачає управління ЗТБД за допомогою, насамперед, сучасних митних методів управління – оцінки ризиків і постаудитного контролю. На основі інформації системи аналізу й управління ризиками визначаються об'єкти контролю, які можуть бути перевірені фахівцями ДФСУ на предмет дотримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митного законодавства вже після випуску товарів у вільний обіг. Такий підхід створює умови для швидкого проходження процедури митного оформлення на митному кордоні і забезпечує, зрештою, повноту надходження коштів до державного бюджету. Також механізм державного управління ЗТБД покликаний руйнувати схеми незаконного ввезення товарів та створювати такі економічні передумови на внутрішньому ринку країни, за яких контрабанда стане просто нерентабельною. Організаційно-правовий механізм державного управління полягає у здійсненні управлінської діяльності шляхом ухвалення нормативно-правових актів у сфері зовнішньої торгівлі, приєднання до відповідних міжнародних документів, імплементації в національне законодавство міжнародних норм і стандартів здійснення митної справи. Суттєвим поштовхом до підвищення ефективності організаційно-правового механізму державного управління ЗТБД є створення зони вільної торгівлі, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергетики і їхніми державами-членами, з іншого. Інформаційно-технологічний механізм управління ЗТБД передбачає впровадження новітніх інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій та їх застосування під час здійснення митної справи. Як свідчить кращий міжнародний досвід, ефективність управління ЗТБД за цього підвищується в рази. Європейська спільнота визначила, що потрібно зменшувати різницю між митними процедурами в різних країнах світу шляхом використання механізму електронного управління в митній справі. Основою такого управління є багатифункціональна система «Електронна митниця». Ця електронна система, спрямована на поєднання інформаційно-кому-

нікаційних технологій та механізмів їх застосування, дає можливість підвищити якість митного регулювання, удосконалити митне адміністрування та зміцнити митну безпеку держави. Адміністративно-політичний механізм реалізується за допомогою застосування нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі, а також шляхом виконання політичних рішень вищого керівництва держави щодо зовнішньоторговельних взаємовідносин як реакції на дискримінаційні дії інших держав. У сьогоднішніх умовах наявності зовнішньої агресії сусідньої країни дослідження цього механізму стає актуальним для України.

Повертаючись до розгляду інструментів забезпечення митних інтересів держави та їхньої функціональної ефективності, варто звернути увагу на таку логіко-структуру схему, що відображена в законодавстві. У межах нормативно-правової бази головним інструментом митної політики щодо забезпечення митних інтересів держави є митна справа. Водночас цей аспект є важливим та потребує додаткового розкриття для розуміння загальної конструкції важелів і механізмів забезпечення митних інтересів держави.

Аспекти економічної безпеки держави характеризуються нестачею будь-яких ресурсів і бажанням їх отримати, що є приводом для розподілу економічної безпеки на чотири складові частини, як-от: чутливість, уразливість, спокій і розпад. Визначаючи поріг кожної складової частини економічної безпеки, можна формувати митну політику держави, шукати шляхи вирішення проблем щодо відсутності ресурсів, робити прогнози стосовно загрозливих ситуацій, що призводять до розпаду [3].

О. Разумова у праці «Поняття митної безпеки в контексті забезпечення національної безпеки України» зазначає, що митна безпека охоплює не лише стан захищеності економічних інтересів держави, а і стан захищеності митних інтересів загалом, складовим елементом яких є економічні інтереси держави [4, с. 166].

Нині в державі відсутні як системне бачення, так і цілісний підхід до забезпечення митних інтересів держави з урахуванням їхніх специфічних особливостей. Основна частина проблеми, на думку П. Пашка, С. Шевчука, полягає саме в інституційній площині, яка, у свою чергу, зумовлена недосконалою політичною й економічною кон'юнктурою в державі [5].

А. Стельмащук підкреслює, що захищеність митних інтересів дає змогу незалежно від будь-яких внутрішніх і зовнішніх загроз здійснювати митну справу [6].

Так, систематична реорганізація центрального державного органу, що відповідає за реалізацію митної політики; стратегічна невизначеність його місця в інституційному середовищі держави; постійні політичні звинувачення в корумпованості; колізії законодавства формують негативний імідж усієї митної системи в суспільстві, дискредитують працівників митних органів, не сприяють вирішенню поставлених завдань і повноцінному захисту митних інтересів, а також зумовлюють постійні спроби звузати права митних органів.

Упродовж дванадцяти місяців 2018 р. митницями ДФС виявлено 48,9 тис. порушень митних правил із вартістю предметів правопорушень на суму 3,4 млрд грн. Порівняно з відповідним періодом минулого року кількість складених протоколів про порушення митних правил збільшилась на 51%, а вартість предметів правопорушення – удвічі.

У 5,4 тис. справ про порушення митних правил тимчасово вилучено предмети правопорушень на суму 914 млн грн. Сума тимчасово вилучених предметів правопорушень збільшилась на 24%.

Найпоширеніші випадки незаконного переміщення через митний кордон промислових товарів. За вказаний період за скоєння таких порушень вилучено товарів на суму 568,6 млн грн. Транспортних засобів вилучу-

чено на суму 149,9 млн грн, продовольчих товарів – на 119,3 млн грн, валюти – 76 млн грн.

Безпосередньо митницями ДФС розглянуто 39,2 тис. справ про порушення митних правил, що на 81% більше, ніж за аналогічний період 2017 р.

На розгляд до суду митницями передано 6,2 тис. справ про порушення митних правил на суму 2,5 млрд грн.

За результатами розгляду справ про порушення митних правил судом ухвалено рішення про накладення стягнень у вигляді штрафу та конфіскації на суму 483,8 млн грн.

Одним з ефективних методів протидії митним правопорушенням є співпраця й обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав у межах взаємної адміністративної допомоги, яка забезпечує попередження і виявлення незаконних експортно-імпорتنних операцій і факти несплати до бюджету обов'язкових митних платежів.

За результатами міжнародної взаємодії за дванадцять місяців 2018 р. порушено понад 712 справ про порушення митних правил на суму 686,5 млн грн. Крім того, під час міжнародної співпраці встановлено несплату понад 21,2 млн грн обов'язкових митних платежів [7].

Загалом з початку 2019 р. на українсько-білоруській ділянці кордону попереджено 160 фактів порушення митних правил на суму 32,3 млн грн. З незаконного обігу вилучено товарів вартістю 7,7 млн грн, а саме:

- промислових товарів, сировини, матеріалів – вартістю 0,8 млн грн;
- транспортних засобів – вартістю 1,5 млн грн;
- готівкових валютних коштів – еквівалент 1,7 млн грн;
- продовольчих товарів і сільськогосподарської продукції – на 3,7 млн грн, з яких тютюнових виробів – 3,1 млн шт. [8].

У січні 2019 р. спостерігалось суттєве зниження надходжень від митниці без належних макроекономічних причин.

Багато компаній та бізнес-асоціацій повідомили про блокування їхніх товарів на кордоні з Україною через завищені вимоги митниці до визначення митної вартості товарів (яка безпосередньо впливає на обсяг митних платежів).

Цей випадок збігся в часі з активізацією реформи митниці, що є структурним маяком ухвалені наприкінці 2018 р. програми stand-by між Україною та Міжнародним валютним фондом.

За таких умов поведінка митниці виглядає як «італійський страйк», спрямований на збереження її стану в умовах очікуваного реформування.

Актуальною залишається проблема контрабанди. Наприклад, важко пояснити, чому у 2018 р. з Угорщини, за їхньою статистикою, експортовано до України майже удвічі більше товару, ніж імпортовано звідти, за українською статистикою [9].

Велика кількість порушень митних правил свідчить про недостатній рівень митної безпеки України. Тому комплексне вирішення проблем забезпечення митних інтересів України можливе лише за умови вжиття на державному рівні заходів, спрямованих на підвищення ефективності здійснення державної митної справи, складовими частинами яких є профілактична діяльність щодо недопущення контрабанди і порушень митних правил і ефективний митний контроль.

Т. Острікова зазначає, що асоціація з Європейським Союзом (далі – ЄС) – це не відсотки та не пункти у статистичних звітах. Це сильна митна адміністрація європейського зразка, відсутність на полицях магазинів товарів, які не проходили митне оформлення, відсутність скарг бізнесу на затримки в оформленні та на побори чиновників.

Навіть найкращий закон, ухвалений Радою на виконання Угоди про асоціацію з ЄС, просто не буде кому належним чином реалізовувати, якщо ми не створимо якісну Державну митну службу.

Митні інтереси – це певний спектр національних інтересів держави, що пов'язані їх забезпеченням і реалізацією митної справи, задоволення яких сприяє ефективному функціонуванню, стійкому розвитку економічної системи, зменшенню загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сферах, що пов'язані з митною галуззю, визначається поточним станом зовнішньоекономічних відносин, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян, ступенями реалізації визначених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку та захисту культурного й інформаційного середовища держави, станом зовнішньоекономічної та митної безпеки [10, с. 11].

Висновки. Отже, Державна митна служба України є дієвим інструментом у руках Президента України і держави для забезпечення сприятливого клімату в розвитку зовнішньої торгівлі і залучення інвестицій, сприяння надходженням до державного бюджету. Сучасна ситуація у країні фактично висуває на перший план економічну діяльність як важливий напрям роботи митних органів. Належна організація митної політики щодо формування відповідних методів для забезпечення митних інтересів є важливим кроком до підвищення ефективності функціонування митних органів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495–VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. 9 с. Ст. 1175.
2. Про Державну фіскальну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.
3. URL: www.ukraine-eu.mfa.gov.ua.
4. Разумова О. Поняття митної безпеки в контексті забезпечення національної безпеки України. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 3. С. 165–168.
5. Пашко П., Шевчук С. Сутність та особливості державного регулювання механізмів забезпечення митних інтересів України. *Економіка та держава*. 2019. № 4. С. 4–10.
6. Стельмашук А. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку. *Інноваційна економіка : усеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2011. № 6. С. 279–286.
7. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/365795.html>.
8. URL: <https://taxlink.ua/ua/news/mitniki-ukraini-ta-bilorusi-vzamodijati-ut-u-borotbi-z-mitnimi-pravoporushennjami-pri-peremishhennitovariv-povitrjanimtranspor.htm?spush=cGFyYW55dHN5YUB1a3lubmV0#hcq=a kx7lvr>.
9. Шпек Р. Реформа митниці тисне на український гаманець. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/01/31/644844/>.
10. Разумей М. Зовнішньоторговельна безпека держави: управлінський аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування* : збірник наукових праць. 2010. № 2 (5). С. 18–26.